

відвідування. На відміну від нашої країни лекція або дискусія в Польщі триває переважно півтори години, а заняття починаються не раніше дев'ятої години ранку. Дискусії в польських університетах проходять у вигляді діалогу між викладачем та студентами. Таким чином, на основі лекції відбувається обговорення тієї самої теми за допомогою різноманітних питань, до того ж ці запитання можуть бути з обох сторін. Часом ці дискусії можуть нагадувати дебати. Під час занять використовують різноманітні таблиці, презентації, віртуальні схеми, спеціальні наукові фільми та відео, аудіозаписи, інколи розігрують ситуації стосовно теми викладу в яких задіяна переважно вся аудиторія. Не менш важливою відмінністю є кількість навчальних днів у польському університеті. На відміну від нашої країни вони залежать від розкладу обраних студентом дисциплін. Тобто, навчальний тиждень може становити всього два, три або чотири дні.

Пари студентів можуть розміщуватись у розкладі несистематично. Наприклад, у понеділок перша лекція може відбутися зранку, а інша – пізно увечері. Наступного разу планомірність проведення занять у цей день тижня може докорінно змінитися. Відповідно до цього деякі виклади тривають лише 45 хвилин. Варто зауважити, що сам семестр починається пізніше, ніж в Україні – в жовтні місяці. Також для стажистів проводяться екскурсії пам'ятними місцями міста в якому вони проходять стажування. Інколи студенти бувають також за його межами, наприклад, поїздка в столицю країни – Варшаву. У разі хвороби викладача існує спеціально відведений стенд на поверсі кожного профілю де в будь-який час студент може дізнатись про відсутність того чи іншого заняття. Особливістю польського університету є те, що для кожної спеціальності наявний окремий деканат, до якого студент може звернутись з будь-якого питання стосовно його навчання. Якщо в Україні прийнято звертатись студенту до викладача за його науковим ступенем і прізвищем, то викладачу до студента достатньо лише на ім'я. У Польщі ж незалежно від того, ким ти є в університеті: чи то студент, чи то викладач, чи то професор – під час звертання прийнято казати «Пан» або «Пані», а вже потім прізвище людини, увагу якої хочеш привернути до себе. Усі досягнення та оцінки за час періоду стажування засвідчуються в спеціальному сертифікаті міжнародного значення (мовою оригіналу «zaświadczenia»). У ньому вказується термін впродовж якого студент навчався, його профіль, університет, де відбувалось стажування, перелік обраних дисциплін та власне оцінки. Цей сертифікат може зіграти велику роль при вступі до магістратури. Пройшовши стажування, студент повертається до свого університету для складання відповідних заліків та іспитів, з цього приводу сесія переважно подовжується.

Отже, на сьогоднішній день така форма навчання як стажування за кордоном є чудовою можливістю для формування студентом нових умінь та навичок в навчальному процесі, вивчення та практикування іноземних мов, ознайомлення з культурою та традиціями іншої країни, її побутом. Дає змогу порівняти системи навчання двох держав. У деяких випадках, до однієї або обох систем вносяться позитивні зміни, які сприяють кращому навчанню студентів. Стажування поза межами рідної держави дає змогу перевірити власні можливості та потенціал за рахунок довгого перебування в оточенні зовсім інших умов і людей.

Науковий керівник: старший викладач Свириденко О. О.

Д. О. Нижник

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ У ТВОРЧОСТІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Значний внесок у розроблення засобів педагогічного спілкування зробив видатний український педагог ХХ століття, заслужений учитель України, директор Павлівської середньої школи Василь Олександрович Сухомлинський, який багато в чому випереджав свій час. У книгах «Павлівська середня школа», «Серце віддаю дітям», «Сто порад учителям»

та інших В.О. Сухомлинський розкриває глибокі істини щодо вчительської професії, ролі педагога у становленні дитини, наводить характеристики, притаманні справжньому педагогу [4, с. 6].

Педагог був прихильником і наступником ідей І. Борецького, П. Беринди, М. Смотрицького, Ф. Прокоповича, Г. Сковороди, Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки, К. Ушинського, М. Пирогова, М. Драгоманова, С. Русової, А. Макаренка та ін.

Засади педагогічного спілкування суб'єктів навчально-виховного процесу у спадщині В.О. Сухомлинського залишаються актуальними й заслуговують на увагу, що й обумовило вибір теми дослідження.

Педагог приділяв значну увагу формуванню культури педагогічного спілкування. Як відомо, педагогічне спілкування – це різновид спілкування людей у професійній сфері [1, 76]. Оволодіння навичками такого спілкування є необхідним для досягнення мети в професійній діяльності. В.О. Сухомлинський за фахом був вчителем української мови і літератури, тому усвідомлював значення і красу рідного слова. Він вимагав від учителів майстерно володіти усіма компонентами мовлення: звуком, словом, тоном, розвивати словесну творчість дітей, активізувати мислення, збагачувати словниковий склад учнів, вчити дітей високій культурі мовлення, привчати їх говорити літературною українською мовою виразно, емоційно, красиво.

В.О. Сухомлинський говорив, що немає сумніву в тому, що учитель покликаний бути для учнів та їх батьків не лише професійно грамотною людиною, а й людиною з високим рівнем культури спілкування. Стала тривіальна істина, що мистецтво виховання полягає насамперед у мистецтві говорити, звертатися до людського серця. Слово вчителя – один із важливих засобів культури спілкування, «інструмент впливу» на душу вихованця, «це ніби той місток, через який наука виховання переходить у мистецтво, майстерність», адже без «живого трепетного, хвилюючого слова немає школи, педагогіки» [2, 39].

Особливе місце у науково-педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського займають питання засобів взаємодії вчителів і учнів. Згідно з поглядами вченого, активність учня у спілкуванні допомагає вчителю організувати психологічний контакт, необхідний для продуктивної взаємодії, для забезпечення ефективності реалізації обраних педагогом форм та методів навчання. Педагог-гуманіст закликав учителів будувати стосунки між учнями на принципах людяності, поваги їх гідності, спрямовуючи всі педагогічні впливи на творчий розвиток духовних якостей кожної дитини. Відповідними, на його думку, мають бути й засоби педагогічно доцільного спілкування суб'єктів навчально-виховного процесу. Такими засобами В.О. Сухомлинський називає:

- емоційно-психологічну атмосферу педагогічного спілкування;
- культуру мовлення вчителя;
- позамовленнєві форми спілкування – міміку, пантоміміку, естетику зовнішнього вигляду педагога, сценічні рухи тощо [6, 206].

У своїх працях В.О. Сухомлинський розробив нестандартні види уроків (урок-мислення, урок-гра, урок-казка тощо), які давали можливість педагогові встановлювати неформальний контакт [3, с. 17].

Однією із складових контактування вчителя та учнів, на думку вченого, є доброзичливість – взаємне бажання добра. Це питання В.О. Сухомлинський розглядав у двох аспектах. З одного боку, він наголошував на важливості сприйнятливості дітей до доброзичливості вчителя, з іншого – на необхідності виховувати доброзичливий «стан душі» самого учня. Доброзичливість педагога, насамперед, повинна бути спрямована на розумову працю дитини. Невід'ємним компонентом є взаємна довіра, яка передбачає віру учня у справедливість педагога навіть тоді, коли його рішення не повністю збігається з поглядом вчителя.

Велику увагу вчений приділяв вибору форм і методів роботи, враховуючи традиції школи, стиль роботи дирекції, свої особисті якості як керівника, кожного конкретного вчителя, учня, творчий характер діяльності педагогічного колективу.

Результатом творчого пошуку В.О. Сухомлинського стали: «школа педагогічної майстерності», «школа педагогічної культури», «школа педагогічного досвіду», «індивідуальна творча лабораторія». Саме «Школа педагогічної культури» у Павлиші була важливою формою поширення досвіду керівництва педагогічним колективом з удосконалення його професіоналізму. В.О. Сухомлинський пропонував керівникам навчальних закладів дотримуватись таких вимог:

- визначати рівень педагогічної підготовленості вчителя;
- показувати шляхи удосконалення його педагогічної майстерності на зразок власної роботи;
- надавати допомогу у проведенні уроків, виховних, позакласних заходів;
- надавати допомогу у підготовці та використанні дидактичних матеріалів, наочних посібників;
- залучати всіх учителів школи до методичної роботи;
- проводити аналіз навчально-виховного процесу [6, 124].

Аналіз спадщини В.О. Сухомлинського дозволяє зробити висновок, що він тісно пов'язує формування культури педагогічного спілкування з культурою емоцій вчителя, яка полягає у здатності адекватно емоційно реагувати на різноманітні педагогічні ситуації, дотримуватись морально-психологічних норм.

Головним завданням учителя – є почути, зрозуміти, відчути серцем емоційний стан дітей і у відповідності до нього налаштуватись на плідне спілкування.

Список використаних джерел та літератури:

1. Васянович Г.П. Педагогічна етика: Навчально-методичний посібник / Г.П. Васянович – Львів, «Норма», 2005. – 344 с.
2. Луцюк А.М. Василь Сухомлинський про педагогічну майстерність учителя: [Монографія] / А.М. Луцюк. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 205 с.
3. Сухомлинський В.О. Моя педагогічна система / В.О. Сухомлинський // Рад школа. – 1988. – № 6. – С. 17-24.
4. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори у 5-ти т. – К., 1976. – Т. 2. – 656 с.
5. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори у 5-ти т. – К., 1976. – Т. 5. – 239 с.
6. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа / В.О. Сухомлинський // Вибр. тв. в 5-ти томах. – Т.4. – К.: Рад. шк., 1977. – 346 с.

Науковий керівник: к. пед. н, доцент Лещенко І. Т.

А. О. Павленко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ПИТАННЯ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Відомо, що сім'я – один із головних виховних інститутів, значення якого у формуванні особистості дитини важко переоцінити. Лише в сім'ї, під керівництвом та за допомогою батьків дитина пізнає навколишній світ у всіх його складностях і багатогранних проявах, тут проходить її громадське становлення, формується світогляд та естетичні смаки.

Сучасні батьки іноді не замислюються над значенням сім'ї у формуванні особистості дитини, виявляють свою педагогічну неграмотність, чим зашкоджують успішності шкільного навчання і виховання. Усе це зумовлює потребу глибшого вивчення проблем сімейного виховання педагогами, на чому наголошував і В. О. Сухомлинський. Як зазначали Ф. Рабле, Й. Песталоцці, М. Стельмахович, К. Ушинський, А. Макаренко та інші педагоги, сім'я – це перший мікроколектив, в якому закладаються основи фізичного, морального, інтелектуального розвитку дитини.